

OPRAVDOVÝ
KREŠŤAN
 POLITICKÝ A SPOLOČENSKÝ TÝŽDENNÍK.
 LUDOVÁ PRÍLOHA „SLOVENSKÝCH NOVÍN“.

<i>Predplatná cena:</i>		Vychodi každú nedel' u.	<i>Redakcia a vydavateľstvo:</i> V Budapešti, <i>VI. okr., Aradi-utca 14.</i>
Na celý rok	2 zl. — kr.	<i>Zodpovedný redaktor a vydavateľ:</i> VIKTOR HORNYÁNSZKY.	<i>Sem sa majú posielat predplatky a dopisy.</i> <i>Nevyplatené listy sa neprijímajú</i>
Na pol roka	1 „ — „		
Na štvrt roka	— „ 50 „		
Jednotlivé číslo 8 kr.			

Pohľad na Carigrad.

Krajinský rozpočet na budúci rok.

Finančný minister Lukács v pondelok 9-ho tohto mesiaca predložil v snemovni vyslancov krajinský rozpočet na budúci rok. Pri tejto príležitosti povedal obsírnú, vyše troch hodín trvajúcu reč. Reč táto je jedna z najvýznamnejších. Lebo ačkoľvek trvala vyše troch hodín, predsa pozornosť poslucháčov neklesla ani na okamih; s tou istou napnutou pozornosťou počúvali ho pri konci reči, s ktorou sa obrátili k nemu, keď začal hovoriť. A že táto dlhá reč bola vstave tak veľmi upútať pozornosť poslucháčov, to treba pripisovať jej bohatému a zaujímavému obsahu.

Reč finančného ministra bola skutočne nadmier bohatá. Zaoberal sa za prvé s výsledkom štátneho hospodárenia roku 1898-ho. A keď predniesol skvelý výsledok záverečných účtov z udaného roku, prešiel na číslce budúceho rozpočtu, zatým v krátkosti rozpovedal svoju mienku o všeobecnom hospodárskom rozpoložení a konečne prešiel k oboznamovaniu toho, ako mieni previesť reformu priamych daní. Jedna každá čiastka reči je natoľko závažná, že v úplnej miere zasluhuje tú pozornosť, ktorú jej vyslanci venovali.

Ponevác však minister nehovoril len samým ablegátom, lež celému obecnstvu, reč jeho v obšírnom výfahu podávame aj my ct. naším čitateľom, aby sa sami presvedčili, jako šafári finančný minister s krajinským majetkom. Reč finančného ministra bola tak objemná a na plány, hlavne čo sa týče reformy priamych daní, tak bohatá, že priestor nášho časopisu nedovoľuje, aby sme ju mohli odrazu sdeliť a preto tú čiastku reči, ktorá sa vzťahuje na reformu daní, museli sme odložiť do budúceho čísla.

Prv než by bol minister predniesol dáta pohľadujúce sa na budúcoročný rozpočet, oboznámil snemovňu s výsledkom minuloročného hospodárenia. Dľa záverečných účtov z roku 1898 ho hospodárenie krajinské bolo finančne skvelé. Asice krajinský rozpočet na rok 1898-my vykazoval zvyšku všetko spolu voľačo vyše 48 tisíc zlatých. Lenže za krajinským rozpočtom prijal snem viac návrhov zákona, ktorým sa z krajinskej pokladnice povoľovali väčšie-mensie výdavky, tak že konečný výsledok bol ten, že zákony tieto splnomocnily vládu, aby o 11 millionov 730 tisíc zlatých viac vydala, než prijala, čili inými slovami povolily 11 millionový deficit, ktorý bude treba zaokryť buď z hotovizní štátnych pokladníc, buď sa k zaokrytiu tohoto deficitu vyzdvihne požička. A v oči tomuto 11 millionov 730 tisíc zlatých obnášajúcejmu deficitu, záverečné účty čo vykazujú?

Dľa záverečných účtov do štátnych pokladníc vtieklo o 15 millionov 618 tisíc zlatých viac, než

koľko bolo vydané, čili inými slovami zvyšok v štátnych pokladniciach obnášal udaných 15 millionov 618 tisíc zlatých. Keď si teraz povážime, že dľa rozpočtu a neskoršie vynesných rozličných zákonov deficit krajiny mal obnášať 11 millionov 730 tisíc zlatých, tak je výsledok vlastne o 27 millionov 348 tisíc zlatých prajnejší.

Ešte prajnejší je výsledok, keď hospodárenie krajiny neposudzujeme dľa toho, koľko v skutočnosti vtieklo do štátnych pokladníc a koľko bolo z nich vydaté, lež dľa toho, koľko výdavkov bolo vyassignované a príjmov vpísané na farchu, vlastne k dobru minulého roku, bez ohľadu na to, či patriční vskutku aj vyzdvihli prislúchajúcu im summu zo štátnych pokladníc, alebo či aj vskutku vplátili do štátnych pokladníc, čo mali vplatiť. Keď hospodárenie minulého roku posúdime nie dľa skutočného stavu pokladníc, lež dľa vyassignovaných, vlastne vpísaných summí, tak je výsledok ešte prajnejší, lebo takto zvyšok minulého roku obnášal o 34 millionov 736 tisíc zlatých viac, než bolo präliminované.

Takýto potešujúce prajný výsledok dal sa iba tak docieliť, že príjmy boly vskutku značne vyššie, než jako ich finančný minister v rozpočte predvídal. Asice príjem z priamych daní bol o 11 millionov 315 tisíc zlatých, príjem z potravných daní o 10 millionov, príjem z dohánu a štemplov o 8 millionov vyšší, než jako bolo do rozpočtu vzaté.

Keď povážime, že rok 1898 my nebol zvlášte prajný ani v poľnohospodárskom, ani v priemyselnom, ani v premávkovom ohľade, tak tento výsledok je skutočne skvelý. Tento skvelý výsledok chváli zároveň aj finančnú múdru obozretnosť ministra Lukácsa, ktorý sa nikdy nedá zachvátiť okamžitým prajným položením krajiny, lež pri zostavovaní rozpočtu vždy počíta aj na to, že môžu prísť behom roku ťažké údery, ktoré príjem značne umenšia a práve preto príjmy veľmi skrovne predvída, präliminuje.

Po obznámení záverečných účtov z minulého roku prešiel minister na rozpočet budúceho roku. Tento rozpočet zostavený je v korunách, a preto vykazujú jak výdavky, tak aj príjmy tak obrovské summy. Asice výdavky všetko spolu budú obnášať budúceho roku 1.052 millionov 681 tisíc a príjmy 1.054 millionov 513 tisíc korún a tak tedy zvyšok 1 million 832 tisíc korún. Riadne s roka na rok predchádzajúce výdavky budú budúceho roku o 27 millionov 364 tisíc zlatých viac obnášať než bežiacého roku. Z tejto ohromnej summy 12 millionov padne na štátne podniky, jako na železnice, na poštu, na bane, na štátne fabriky atď., ktoré sa s roka na rok vyvíňujú a

tak každoročne vyžadujú aj väčšie a väčšie výdavky. Tieto väčšie výdavky kryjú sa úplne väčšími príjmami, ktoré tieto štátne podniky prinesú. Výdavky každého jednotného ministerstva sa viacmenej zväčšili. Tak výdavky ministerstva obchodu zvýšili sa o 7 millionov korún. Z tejto summy najväčšia čiastka pripadne na železnice, pripadne ale značná summa aj na pozdvihnutie priemyslu asíce vyše 360 tisíc korún. — Výdavky ministerstva orby zvýšia sa o 2 milliony 342 tisíc korún. Celá táto summa bude obrátená na poľnohospodárske ciele.

Ministerstvo verejnej výučby a náboženstva bude potrebovať budúceho roku o 3 milliony 187 tisíc korún viac. Z tejto summy pripadne na napomoženie konfesionálnych, municipiálnych a obcami vydržiavaných stredných škôl 112 tisíc korún, na ľudovú výučbu 1 million 436 tisíc korún, 200 tisíc korún obrátené bude na napomoženie kňazstva. — Značne sa zvýšia výdavky aj ministerstva pravosúdia asíce následkom toho, že 1-vým januárom budú do života uvedené poroty nielen pre tlačové pravoty, lež aj pre iné trestné priestupky.

Takéto značné zvýšenie výdavkov vyžadovalo aj zvýšenie príjmov. Zvýšený je príjem z priamych daní o 1 million 34 tisíc korún, príjem z potravných daní o 8 millionov, príjmy zo štampov o poltrefa a príjmy z dohánu a soli o 4 milliony korún atď. A keď ešte pripomenieme, že na popravnenie úradníckych platov obrátené bude budúceho roku 1 million korún, tak sme dokončili, čo sme chceli povedať o rozpočte.

Čo sa týče hospodárskeho rozpoloženia krajiny, o tom sa finančný minister nasledovne zmienil. Podotknul, že teraz u jednotlivcov klesla chuť k zakladaniu jednotlivých podnikov, následkom toho povolaním štátu je, aby bez poškodenia vyšších cieľov a záujmov jeho porobil poriadky a aby zakročil, žeby verejno-hospodárske ciele boli dosiahnuté. Rozhodne sa ale ohradil proti tomu, jako keby tým bol chcel to povedať, že povolaním štátu je, aby na seba prevzal úlohu spoločenstva, aby miesto jednotlivcov štát mal zakladať podniky; toto je úlohou jednotlivcov, štát ich len prípadne bude podporovať v ich podnikoch. Vôbec chyba je, že sa u nás všetko od štátu očakáva miesto toho, aby jednotlivci alebo spolky prichytili sa do práce. Základy nášho gazdovského života sú aj dnes zdravé a schopné vývinu. Toto tvrdí minister na základe viac ročného bedlivého pozoru, ktorým sprevádzal beh hospodárenia v krajine a tvrdí to teraz preto, lebo isté kruhy škodoradostne rozchyrujú o nás, že sa základy hospodárstva u nás otrasené. Je pravda, že badať miestami isté neprajné úkazy, tie sú ale vplyvom hospodárskeho rozpoloženia

po celom svete; zpod neprajných následkov tohoto rozpoloženia nemôžeme sa ani my vymôcť.

Zatým prešiel na reformu daní, o čom prehovorme budúce.

Slovo k rodákom.

V sviezej pamäti je každému z nás tohoročné počasie od začiatku jary až po dnes v krajoch našich podtatranských panovavšie. Naši roľníci proti nehodám počasia dávnou skúsenosťou otužení tohoto roku zvlášte boli vyprobovaní. Neskorné mrazy, sňahy a pľušte hatily ich v jarných prácach a keď z milosti Božej neskoro obrobe polia úrody doniesly, nedajbože bolo takové do stodôl dopratať. Sotva za deň-dva niečo obščlo, zas prišiel dážď a všetko zatopil a nasledovať bude nedostatok — núdza.

Nehody roľníkov ale v tak veľkej miere jedine len jeden rok panovaly, naproti tomu v politickom, štátnom živote našom týmto podobné pomery — bohužiaľ — tlačia nás už od vyše tridsať rokov, a vývin náš hatia, znemožňujú. Keď pred tridsaťdva rokami deákovská strana riadenie osudov krajiny do rúk svojich prevzala, nesmierny nával súrnych prác čakal na sily v práci ešte nevyprobované. Veď takrečeno od prvopočiatku treba bolo sriadiť štátny život, tvoríť ustanovizne, zadovážiť garancie, trvanie, rozvoj a vývin zabezpečiť. Práca bola obrovská, ale málo skúsených robotníkov. No zásoba krajinských síl, — chvalabohu, — bola by bývala dostatočnou, keby synovia národa boli bývali praktičnejší, prozreteľnejší no aj svedomitejší. Uhorsko ale už vtedy malo mnoho gavalierov a — lahtikarov. Prv než by boli postavenie štátu na danom, lepšie povedané na horko-fažko vydobytom základe upevnili, začali sa o takých otázkach obecného práva hádať a dohadovať, ktoré majú dost času na čakanie.

Roku 1867. začala sa naša politická jar, a robotnú stranu deákovskú hatila v sejbě strana najkrajnejšej a strednej ľavice. Táto posledná o osem rokov neskoršie nahliadla svoju chybu a spojila sa s deákovskou stranou v činnú, pracovnú stranu liberálnu, no sejbě skrze to bola oneskorenou. Najkrajnejšia ľavica ale pod heslom neodvislosti, ďalej hatila každú prácu a obecnoprávne sťažnosti vyhľadávala.

Ovocie štátneho sriadenia pri tom všetkom pomaly dozrievalo a už tu i tu bol i čas k čiastočnej žatve a ďalšej striedavej sejbě. Tu zas prišly prívaly rečí nielen so strany neodvisliakov ale aj iných dočasných prívržencov a menovite v posledných časoch — ľudarov. Títo poslední vzali si za cieľ očierňiť pomery i osoby pred po-

spolitosfou — a podarilo sa im to. Oni sú tí, ktorí rečami i tlačou ustavične poukazujú na potrebu práce na každom poli verejného, zvlášte ale štátneho života, — no zase oni sú to, ktorí veškerú činnosť hatia daromnosťami. Koľké mesiace práce a koľké milliony stálo nás oné «a», ktoré do titulu cisársko-kráľovský doniesli, aby tenže cisársko a kráľovský bol. Koľké mesiace borili sa len za to, aby kvastle na žandárskych šablách dostaly inú barvu. A ktože by pospomínal všetky tie maličkosti, o ktorých polpiatisto draho platených zastupiteľov krajinských týždne, mesiace ba roky rokovať muselo len preto, aby pár hrdých politikov dokázalo, že nie darmo sedia v sneme. Veru nie darmo, milliony nás to dosiaľ stálo, a v mnohom sme preto zaostali.

Sriadenie daňového systému a sriadenie ozaj planej i často hanebnej našej administrácie, mnohé závažné otázky spoločenské, národnostná otázka a hospodárske záujmy od rokov a rokov čakajú na rozlúštenie, no veľká časť nášho snemu pre veci, ktoré bez všetkej ujmy riešenia čakať môžu, otázkam týmto ani len na denný poriadok prísť nedovoli.

Tak menovito ľudári, ktorí večne huckajú ľud, že on pod farchou daní musí zahynúť, tí za najšúrnejšiu snemovú prácu vyhlasujú revíziu cirkevno-politických zákonov a hotoví sú všetko zahatiť, len aby vynútili túto svoju požiadavku. Nuž to už každý i ten najzaostalejší občan vie, že civilné matriky, civilný sobáš, sloboda náboženská mu ani najmenej neškodí, že ale nepomerné rozvrhnutie daní a zlá administrácia sú mu na ujmu, to tiež dobre vie. A preto ľudári sa darmo namáhajú ľud na svoju stranu privábiť. Vie on dobre, že tí len sú jeho priatelia a že len tým dôverovať a tých voliť má, ktorí v záujmoch jeho pracovať, jeho hmotne i duševne napomáhať sa usilujú; nie ale tých a takých, ktorí jestvujúce rúcať a pracujúcich v práci hatiť chcejú. Len práca môže doniesť ovocie, no a ľudári tí len rúcať hľadajú. Že pri tom najhlasnejšie kričia, to nenie div: veď prázdny sud najväčšmi zvučí.

Pravdomil.

POLITICKÉ ZPRÁVY.

Sprostredkovanie poľno-hospodárskej práce. V ministerstve orby vydržiavaná bola po tieto dni porada v záležitosti tej otázky, jako by bolo sriadiť sprostredkovanie poľnohospodárskej práce. Svolaní odborníci po dlhšej dišpute prijali predostretý návrh. Najviac rokovalo sa o tom, či sa má dovoliť aj jednotlivým agentom sprostredkovanie roboty, a či nie; po dlhšom uvážení ustálili

sa na tom, že sprostredkovanie poľnohospodárskej práce dovoliť sa aj jednotlivým agentom, lenže sa bude prísne dohliadať na účinkovanie ich. — Na toto sa potahujúce nariadenie vydá ministerstvo o krátky čas, takže medzítka, ktorých povolaním bude sprostredkovanie práce, účinkovanie svoje budú môcť o krátky čas započítať. — Od tejto novej ustanovizne očakáva sa prajný výsledok jak z ohľadu na gazdov, tak aj z ohľadu na robotníkov.

Zasedania snemovne vyslancov. Vyslanci budú mať zase kratšie vakácie, asíce od 11-ho do konca októbra. Behom tohoto času bude finančný odbor pojednávať rozpočet na budúci rok. Prázdniny tieto z druhej strany sú aj preto potrebné, lebo v Rakúsku sa pomery dosiaľ ani najmieň nevyčistili. Očakáva sa, že do 1-ho novembra aj v Rakúsku prídu do poriadku s parlamentom, tak že v novembri budú môcť delegácie zasadať.

Spočítanie obyvateľstva. Minister obchodu Hegedüs zadal v stredu návrh zákona o všeobecnom spočítaní obyvateľstva roku 1900. Spočítanie obyvateľstva, ktoré sa v smysle zadaného návrhu má previesť roku 1901, v mnohom sa bude líšiť od spočítania obyvateľstva prevedeného roku 1890-ho. Nové v návrhu je, že bude prísne vykázané aj zamestnanie obyvateľstva. Taktiež nové je, že pri spočítaní obyvateľstva bude sa brať ohľad hlavne na to, aby vysvitlo, jak veľmi je rozšírený u nás malý priemysel, asíce vykázané bude koľko bolo spotrebované surových látok, koľko sa spotrebovalo hotových priemyselných článkov. Súčasne spočítaním obyvateľstva prevedie sa aj spočítanie verejných a súkromných budov a bytov, taktiež spočítané budú aj všetky vystrojenia patriace do kruhu malého priemyslu. Spočítanie prevedie sa medzi 1-vým a 10 tým januárom roku 1901-ho.

Z Rakúska. Ministerský predseda gróf Clary dlhší čas vyjednával s jednotlivými parlamentárnymi stránkami. Výsledok týchto vyjednávaní dosiaľ neni známy. Z tej okolnosti, že kráľ rakúsku ríšsku radu svolal na 18-ho tohoto mesiaca, dá sa zatvárať nato, že ministerský predseda trúfa si, že sa mu podarí previesť voľbu členov delegácie.

Tie živly, ktoré dosiaľ prekazily každú činnosť rakúskej ríšskej rady, jako počuť, žiadajú, žeby trónna reč poskytla zabezpečenie toho, že rakúska vláda nebude viac spravovať na základe 14-ho paragrafu ústavy, t. j. že nebude spravovať krajinu nariadeniami, v protivnom páde že prekazia vyvolenie členov delegácie. Splnenie tejto žiadosti je úplne nemožné. Miesto tohoto ale Nemci vyzvú ministerského predsedu, aby ešte pred vyvolením členov delegácie zadal návrh, ktorým sa 14-ty paragraf ústavy zotiera. Len keď bude vybavený tento návrh, pristúpi sa údajne k voľbe členov do delegácie.

Vojna medzi Transválom a Anglickom. V Južnej Afrike bude teda predsa len vojna. Predseda transválskej republiky a Anglicko dlhší čas vyjednávali, aby sporné otázky priateľskou cestou riešili; vyjednávanie ale nevedly k cieľu. Predseda transválskej republiky

Krüger zaslal Angličanom ultimatum, to jest posledný prípis, v ktorom žiada, aby sporné otázky medzi Transválom a Anglickom riešil zvlášte tým cieľom zvolený súd; žiada, aby Anglicko na hraniciach Transválu nachádzajúce sa vojsko hneď a hneď odvolalo odtiaľ; aby anglické vojsko, ktoré je už na ceste do Afriky, nevystúpilo na pobrežie Južnej Afriky. Tieto žiadosti transválskej republiky Anglicko pomenovalo bezočivosťou a na toto ultimatum dalo tú odpoveď, že na tieto požiadavky nemá čo odpovedať. Transvál berie za vypovedanie vojny, že Anglicko požiadavky jeho neprijalo a tým sa vojna začína.

KRAJINSKÝ SNEM.

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 9. októbra.

Dnešné zasadnutie bolo zasadnutím finančného ministra, dnes totižto v sprievode dlhej, tri hodiny trvajúcej reči predložil krajinský rozpočet na budúci rok. Krajina bola na jeho reč zvedavá, hlavne preto, lebo sa vedelo už vopred, že vtedy rozpovie tie zásady, dľa ktorých mieni sreformovať priame dane. V krátkosti môžeme označiť zásadu, dľa ktorej sa majú direktné dane sreformovať, zásada táto je *odstrániť nepomernosť*, lebo nie daňový kľúč lež táto robí direktné dane nadmier veľkými; a popri odstránení nepomernosti treba skasirovať rozličné vysoké prirážky a dane hneď budú také, že sa viac právom nebude možno ponosovať. Obširnejšie o tejto reforme zmienime sa budúce.

Finančný minister prv než by bol hovoril o reforme daní, obznámil snemovňu s výsledkom krajinského gazdovania roku 1898 ho, a berúc za základ skvelý výsledok záverečných účtov z udaného roku, predniesol rozpočet na budúci rok. Túto čiastku reči finančného ministra najdu naši ct. čitatelia v prvom článku, preto ju tu neopakujeme.

Po reči finančného ministra prešiel snem na pojednávanie prosieb.

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 10. októbra

Dneskajšie zasadnutie bolo vyplnené pojednávaním prosieb. Najprv bola pojednávaná prosba hlavného mesta ktorú upravilo na snem v záležitosti železničnej čiary stavanej z Budapešti na Lipótmező. Prosba bola vydaná ministrovi obchodu. Zatým prišiel rad na prosby zadané v Hentziho záležitosti. V tejto otázke hovorili Franc Thaly, Franc Kossuth, Ladislav Meskó, Koloman Thaly a Mikuláš Lakatos všetko neodvisiaci a odsudzovali skutky Hentziho.

Zasadnutie snemovne vyslancov dňa 11. októbra. Dnes bolo dokončené pojednávanie prosieb došlých v záležitosti Hentziho. Úfame sa, že teraz už raz bude mať pokoj tento nešťastný generál a že ho viac lavičiaci nevypaprujú z hrobu, v ktorom už vyše 50 rokov odpočíva. Aj dnes hovorilo o ňom viac lavičiacikov; na námietky odpovedal Ferdinand Horánszky a ministerský predseda Széll načo byly všetky prosby odložené do archivu, aby tam spočívaly na veky.

Najbližšie zasadnutie bude 30-ho októbra.

Letí zvest' vlastou ...

Letí svest' vlastou, — fažko i verif, —
 Že niet viac u nás — chudoby —
 Zvest' tá hrdo sfou naplní srdcia
 A slasťou duší — útroby.

«Mlč a plať» bolo dávnym pravidlom,
 Dnes hrdo smieme niesť hlavu:
 Keď nám *kandidát* perko za blobúk
 A do rúk vtisnul zástavu.

Všetci sme páni, — ba len budeme
 Pri voľbách, každých — päť rokov:
 V kočoch nás vozif musia — a pešky
 Neurobíre — päť rokov.

Nuž peškom *čisto* plniť povinnosť
 Na cene nikdy neztratiť:
 A tie foršponty, — biedny preddavok,
 Zas len tá bedač — zaplatí.

Haliena, kabát i nohavice
 Môžu byť handrou — bez vady:
 Do panských kočov dopomôžu nás
 Volebné naše — zásady.

I že sme bosí. — nikto nezbadá:
 Zakryjú nohy — košiny;
 Nuž kto by veril, že iba bedač
 Obýva naše — dediny.

Pluh sám si fahať, — to môže volič,
 Doma smie byť i hovädom:
 No k voľbe peší isť sa nesvedčí,
 Stvrdené je to — úradom.

Pamiatka mučedníkov slobody.

Dňa 6. októbra celá uhorská krajina pogrúžila sa do hlbokého smútku. V ten deň minulo tomu práve pol stoletia, čo výtečníci národa podstúpili smrť mučednícku v Arade a Pešti, aby vlastnou krvou a životom vykúpili uhorskú slobodu. Ich popravením mysleli zabiť slobodu na veky a hľa stalo sa naopak. Sloboda zkvitla zkrve mučedníkov a oni odsúdení vtedy jako zločinci, stali sa nezapomenuteľnými martýrmi uhorskej slobody.

Keď uhorské vojsko pred ruským vojskom složilo zbraň dňa 13. augusta r. 1849. pri Világoši, urazená pýcha rakúskeho vojska, ktoré nevedelo premôcť odúševnených honvédov, neznala hranice pomsty. Za hlavného kommandanta v Uhorsku rakúskou vládou vymenovaný bol zlovestný generál Haynau, ktorý sa už pred tým bol vyznačil vraždením ľudu v Brescii, v talianskej provincii, a tu opäť našiel pole svojej krvežíznivosti. Prvou úlohou jeho bolo povraždiť uhorských generálov, ktorých život pred poddaním sa, hlavný diktátor Görgei nebol dostatočne zabezpečil. Haynau, ktorý pardonu neznal, hneď kázal pochytať vodcov honvédov a do žaláru aradskej pevnosti dostalo sa štrnásť generálov a jeden plukovník a sice: generáli Aulich, Damjanich, Dessewffy, Gáspár, Knezič, Kiss, Lahner, Leiningen, Nagy Sándor, Poeltenberg, Schweidel, Vécsey a Török, a plukovník Vilhelm Lázár.

Lapení hrdinovia boli hneď postavení pred vojenský súd a Haynau sa postaral, aby výrok smrti vynesený nad generálmi nebol zmenený na najvyššom mieste.

Na smrť povrazom odsúdení boli deviat;:

Rytier Ernest *Poeltenberg*, honv. generál, 36ročný, rodom z Viedne, predtým kapitán pri rakúskom vojsku;
Ignác *Török*, h. generál, 56ročný, rodom z Gede-
lova, bývalý podplukovník rakúsky;

Juraj *Lahner*, h. generál, 54ročný, rodom z Nécspál
z turčianskej stolice, predtým majór rakúsky;

Karol *Knezič*, h. generál, 41ročný, rodom Horvat
z Veľkého Derdevácu, bývalý kapitán rakúsky;

Jozef *Nagy-Sándor*, h. generál, 45ročný, rodom z
Veľkého Váradu, bývalý kapitán rakúsky;

Gróf Karol *Leiningen-Westerburg*, h. generál, 30-
ročný, rodom Nemeec z Hessenu, predtým kapitán ra-
kúsky;

Ludvik *Aulich*, 57ročný honvédske generál, rodom
z Prešporku, bývalý podplukovník v rakúskej armáde;

Ján *Damjanich*, 44ročný honvédske generál, rodom
Srb zo Štáše, bývalý kapitán rakúsky;

Gróf Karol *Vécsey*, h. generál, 42ročný, rodom z
Pešti, bývalý rakúsky majór pri husároch.

Na smrť prachom a guľou odsúdení boli:

Vilhelm *Lázár*, h. plukovník, 34ročný, rodom z
Veľkého Bečkereku, bývalý poručík rakúsky;

Aristid *Dessewffy*, h. generál, 47ročný, z Čákáňu
(abaujská stol.), predtým husársky plukovník v rakú-
skom vojsku;

Ernest *Kiss*, h. generál, 49ročný rodom z Temeš-
váru, bývalý plukovník rakúsky;

Jozef *Schweidel*, h. generál, 35ročný rodom zo
Zomboru, predtým husársky majór v rakúskej armáde.

Ťažko je opísať noc odsúdených z 5. na 6. okt.
Všetci dúfali, že ponevác nedopustili sa takých skutkov,
za ktoré by smrť zaslúžili, budú omilostení. No milosti
došli len u Boha. Nastal smutný deň 6. októbra a z od-
súdených trinástich rano o 6. hodine štyroch zastrelili a
deviatich neďaleko aradskej pevnosti obesili. Generál
Gáspár len tak ušiel banebnej smrti, že vo väzení zbla-
znel a svoj život skončil v blázinci. Pri tomto hromadnom
vraždení na generála Kissa dvakrát strelili, lebo po
prvých výstreloch ešte žil. Smrť povrazom podstúpili ví-
ťazní generáli v horpodanom poriadku. Žiaden z nich
neprosil o milosť, ale jeden za druhým lúčiac sa jak
brat od brata neohrozene stúpali na popravište. Keď kat
pristúpil ku *Damjanichovi*, ku najhrdinskejšiemu honvéd-
skemu vodcovi, Damjanich sa hneval, že je medzi po-
slednými, keďže v bitkách bol vždy prvý. Horko-ťažko
sostúpil s voza, lebo mal zlomenú nohu a len o to prosil
kata, aby mu na bradu dal pozor, lebo tá mu bola
vždy milá.

Mrtvoly hrdinských generálov museli ich pokrevní
vymeniť od kata; za Vécseyho platili 50 dukátov, za
Damjanicha a Lahnera 600 zl., za Leiningena 13 dukátov
a za Desseffyho 500 zlatých. Týchto v nočnú chvíľu so
šibeníc sňali a odviezli. O roky pozdejšie vykopali i medzi
šiancami pochovaného Kissa. Schweidel, Lázár, Poelten-
berg, Török, Knezič, Nagy-Sándor a Aulich, z trinástich
tedy siedmi tam ležia ešte v neznámom hrobe pod mú-
rami aradskej pevnosti.

A pokým sa táto hrozná poprava diala v Arade,
podobne sa pokračovalo v Pešti dňa 6. októbra. Prvého
ústavného a zodpovedného ministerpredsedu uhorského
grófa *Ludvika Batthyányho*, odsúdili na šibenicu, jeho
priateľom však podarilo za v kytke ruží vpašovať mu do
väzenia dýku. Gróf aby vyhnul potupnej smrti v noci
pred popravou chcel spáchať samovraždu a hrozne sa
dopichal, tak že rano, keď kat prišiel preňho, našli ho
v posteli zamdletého. Vojenský lekári ho s ťažkou núdzou
skriesili, ponevác ale pre veľkú ranu na krku nemohli
ho obesiť, výrok zmenili na smrť guľou a prachom a
ešte v ten deň ho zastrelili vo dvore kasárne Neugebäude.
Jeho vrtvolu ukradli s popravišťa a pochovali v nočnú
dobu do krypty františkánskeho chrámu v Pešti, odkiaľ
keď pominuly sa časy absolutizmu, prenesená bola do
skvostného mausoleuma v ústrednom hrobítove na Ke-
repešskej ceste. Za Batthyánym nasledovalo ešte asi 250
vlastencov, ktorí podstúpili mučednícku smrť na rozlič-
ných miestach vlasti.

Tento smutný deň oslávilo vďačné obyvateľstvo
Uhorska peknými smútočnými slávnosťami. V meste Arade,
ktoré sa odialo do čierneho rúcha, boli slávnosti pri
utešenej soche trinástich generálov a na mieste popravišťa,
ktoré je označené tiež pekným pamätným stĺpom. Do
Aradu sišli sa deputácie, 48-íckí honvédi, spolky a korp-

racie so všetkých strán Uhorska, medzi ktorými bola prvá deputácia uhorského snemu pod vedením predsedu Perczela. Po smútočných službách Božích v chráme aradských minoritov obrovské zástupy smutiaceho obecnstva tiahly ku soche hrdinov, kde po speve spevokolov a rečiach, v ktorých rečníci oslavovali pamiatku hrdinov, bola socha ovenčená. V mene snemovne ovenčil sochu predseda Perczel utešeným vencom. Sochu ovenčili hlavné mesto Budapešť, Arad atď. a početné spolky a korporácie. Potom obecnstvo pochodom tiahlo na popravište, kde tiež vzdaná bola úcta pamiatke hrdinov spevom a rečovankami.

V Budapešti dňa 6. októbra smútočné bohoslužby odbavovali sa v chráme františkánov a potom pamiatka hrdinov oslávená bola v sieni mestského domu spevom a rečami. V nedeľu, 8. okt. ale shromáždily sa spolky a korporácie na tom mieste, kde stála zlovestná kasárňa Neugebäude a odtiaľ pod smútočnými zástavami tiahol veľký zástup vďačného obecnstva ku mausoleumu grófa Ludvika Batthyányho do hrobitova na Kerepešskej ceste. Tu po speve a rečiach, v ktorých rečníci vyzdvihli zásluhy a neohrozenosť prvého ministerského predsedu, skvostné mausoleum bolo početnými vencami ovenčené. Podobne boli ovenčené hroby mučedníkov Csányiho, Perényiho a kn. Woronickeho.

Na slávnostiach v Arade prítomná bola i vdova popraveného grófa Vécseyho. Ovdovela Damjanichová na slávnostiach pre svoj pokročilý vek nemohla sa súčastniť.

V zasvätení polstoročnej pamiatky mučedníkov slobody nezaostalo ani obyvateľstvo iných miest. V každom väčšom meste Uhorska deň 6. októbra bol venovaný pamiatke slavných hrdinov. Obzvlášť pekným spôsobom oslavili polstoročnú pamiatku smutných udalostí, ktorými sa stal Arad uhorskou Golgotou, na dvoch miestach Horného Uhorska: v *Baňskej Štiavnici* a v *Necpaloch*, v turčianskej stolici.

Obecnstvo turčianskej stolice dalo zhotoviť pekný pomník s poprším v Arade popraveného generála Juraja *Lahnera* a dalo ho postaviť v *Necpaloch* na tom mieste, kde stál niekedy rodný dom slavného mučedníka uhorskej slobody. Na slávnosti odhalenia, pomníka ktoré sa odbývalo dňa 6. októbra, súčasnilo sa veľké obecnstvo z celej turčianskej stolice. Prišlo žiactvo z Turč. Sv. Martina, Kláštora pod Zniovom a Kremnice. Hlavný slúžny T. Zorkóczy peknou rečou zahájil slávnosť, potom evanjelický farár Vilh. Klimó v slovenskej reči vyzdvihol význam 6. októbra. Kat. farár Komora vysvätil pomník, ktorý podžupan Kol. Beniczky odovzdal do opatery stolice; podžupanovi odpovedal hl. župan Juraj Justh ml. Pomník potom mnohými vencami ovenčili.

V *Baňskej Štiavnici* dňa 8. okt. za pekných slávností odhalili honvédsku sochu, ktorú nadobudli cestou verejnej sbierky. Socha predstavuje na bašte stojaceho honvédskeho bojovníka, ktorý v ľavej ruke drží pozdvihnutnú zástavu, v pravej ale vytasenú šablu. Slávnosť odhalenia sochy vypadla dôstojne za prítomnosti veľkého

obecnstva, baníctva, mládeže baníckej a lesníckej akademie, lyceuma, gymnásia, žiakov všetkých škôl a mnohých deputácií susedných stolíc a miest. U sochy boli povedané slávnostné reči a spievaly spevokolov.

Vďačné obyvateľstvo Uhorska takýmto okázalým spôsobom holdovalo polstoročnej pamiatke smrti slavných hrdinov uhorskej slobody a v tejto hlbokoj úcte naproti slavným mužom spočíva základ vernosti k slobode a vlasti uhorského národa, ktorého synovia pred polstolietim vylievali krv a obetovali životy svoje, aby nám slúžili na večné časy za príklad, jako máme milovať krvou vykupenú slobodu a drahú vlast našu.

DOPISY.

V Zázrivej, 2. októbra 1899.

Veľactený Pán Redaktor!

Ponevác sme presvedčení, že pán redaktor nikdy jednostranne nejedná, preto prosíme za laskavé uverejnenie tohoto dopisu.

Mnohým občanom zázrivským mrkotno, že pán Zeus kofkoráz len píše do „Opravdového Krestana“ vždy nám na päty stúpa; pred celým obecnstvom nás znosí, haní, tupí a so slov upleteným bičikom nás bičuje ani dajakých otrokov.

Verte pane redaktor, že u nás v Orave, kde slniečko len šikmo vysielá paprskéky, musí sa človek lopotiť, aby neprišiel na bubon; aby všetkým občianským a cirkevným povinnostiam zadost učinil. Nuž slnečného tepla málo cítíme, tým ale menej oddanosti k nám pána Zeusa zázrivského, vzdor tomu, že vždy hrmí a nerobí nič, a práce veru až bez hlavy. Nech sa pochváli pán Zeus, čo vykonal v prospech hospodárstva? Veď je dost dlhé roky pri nás, koho poučil? Že u nás v Zázrivej okrem tej repy a kapusty môže sa dochovávať: fyzola, hrach, bôb poľský, šošovica, tekvica a iné zeleniny. My by sme veru radšej jiedli pečienky, nežli kapustu a skôr vína dobré pili, jako pálenčisko. Naš ľud, to jest my, ešte sme maloletí, treba ho viesť a priučať k rozumnému gazdovstvu, hospodárstvu, lebo nadávať od buka do buka, tomu rozumie hocktorý oplán.

Pýtame sa vás verejne, p. Zeus, či ste sa pokúsili aspoň raz založiť spolok striezlivosti? Pýtame sa vás, kedy ste prišli ku daktorému gazdovi — ste ho poučili a jestli má viac chlapcov súcích, odporúčali mu remeslá, — veru nie!

Skutky vravia, tie chceme už raz vidieť za naše mozole od našich vzdelaných ľudí.

My nie sme zkazení, ani pijáci; nám treba múdrych, rozumných sbehlých ľudí v hospodárstve, od ktorých by sa človek naučil zdedenú roličku statočne obrábať, — ktorá by nám prinášala bojný odplatok. Tak pán Zeus, vysúkajte len rukávy, veď Zázriva je niečeste Sodoma,

ukážte čo ste v stave urobili, nech vás obdivuje svet a my vás uistujeme, že budeme vás vždy v dobrom nasledovať a milovať, nuž milujte i vy nás.

V mene viacerých

Ján Butkoj.

Ondro Butkaj.

Veľká Slatina, 6. októbra.

Slavná Redakcia!

Nemôžem sa ďalej zdržať, žeby som aj s našich stran do „Opravdivého Krestana“ pár riadkov nenapísal. S radostou beriem pero do ruky, keď mám príležitosť et. čitateľom sdeliť, jaký duch panuje v našej obci. Dnes, t. j. 6. októbra, keď svätíme tú smutnú pamiatku hrdinských synov našej vlasti, ich mučednícku smrť na popravišti za našu slobodu, kto žeby v tento deň nebol citom vďaky hnutý a nespomínal si ich horkú smrť a nebral si z nich príklad, aby aj on tak v čas potreby robil. Že pamiatka aradských mučedníkov bola u nás kresťansko-vlasteneckým spôsobom zasvätená, toto sú zásluhy prevelebného pána farára r. kat., ktorý už v zošlom veku sám služby Božie odbavoval. Počas služieb Božích spieval slávnostné piesne veľko-slatinský spevokol, ktorého predsedom je hlavný slúžny pán Koloman Sztrakoniczky. Pekné prednesenie piesni spevokolom vo veľkej miere napomohla pani manželka K. Sztrakoniczkého svojím utešeným a cituplným hlasom.

Ku službám Božím shromaždilo sa veľké obecenstvo, prítomní boli z okresného a slúžnovského úradu všetci úradníci, predstavení obce, z víglašského panstva všetko úradníctvo, ako aj naši občania boli v hojnom počte zastúpení a to bez rozdielu národnosti a náboženstva. A tak to má byť, lebo mučedníci aradskí krv za nás všetkých vylievali, jak za Mažara tak aj za Slováka a my všetci obyvatelia milej vlasti našej jednako požívame slobodu, a v jednej miere nás vlast chová a dáva chlieb vzdajší jednomu každému, ba čo viac aj tým neverným synom, ktorí ju zatracujú ale neostichajú sa jej chlieb požívať.

Bože, osvieť im rozum!

Vincent Priessnitz.

Dňa 5. októbra minulo tomu práve sto rokov, čo sa v malej sliezskej dedinke Gräfenbergu narodil Viktor Priessnitz, oduševnený hlásateľ liečenia chladnou vodou. Jedon z najlepších prostriedkov moderného lekárstva a jeho vyvinutie a rozšírenie jemu sa má čo ďakovať.

Netrpí pochybnosti, že Priessnitz nebol prvým, ktorý spozoroval dobré následky liečby chladnou vodou. Dejiny sveta zaznačily, že už 400 rokami pred Kristom chýrny lekár starých Grékov Hippokrates odporúčal liečenie chladnou vodou. Za ním skoro v každom stoloťi pred i po narodení Krista spomínajú sa mená lekárov, ktorí sa zasadzovali za liečbu chladnou vodou a že nejdosiahli väčších úspechov, nutno pripísať v tom čase veľm rozšírenému čarodejníctvu, mastičkárstvu. Výtečnosť lie-

čenia chladnou vodou bola tedy známa, ale ani jeden z jej hlásateľov nerozšíril tento spôsob liečby v takých rozmeroch, ako Priessnitz.

Viktor Priessnitz narodil sa 5. októbra r. 1799 v Gräfenbergu, malej sliezskej dedinke, ležiacej v utešenom kraji. Bol synom jednoduchého sedliaka a aj jeho prítisol otec ku pluhu. Malý Viktor ale už jako chlapec veľmi sa zaujímal o lekárstvo a keď do obce prišiel liečiť jeden felčiar z Ludwigsthalu, všade ho sprevádzal a pozoroval. Videl, že starý felčiar rany vymýval chladnou vodou a obväzoval v chladnej vode močenými handričkami, od čoho sa rany pekne hojily. Neskôr, keď starý felčiar už nevládal chodiť, mladušký Viktor sám stal sa lekárom svojej obce.

V 17. roku života potkalo Priessnitza veľké nešťastie. Svázal s otcem seno, s naloženého voza spadnul pod kolesá, tak že ho so zlomeným rebrom polomrtveho doviezli domov. Privolaný lekár predpísal maste na rany z vonku a medicíny na užívanie proti vnútornému urazeniu. Mastičky a medecíny však nepomáhaly a keď mladý Priessnitz prišiel k povedomiu, kázal lieky odhodit a naložil, aby mu na prsá položili handry namočené v studenej vode, častejšie kázal sa studenou vodou umyť, ba aj pil mnoho studenej vody. Hneď cítil úľavu a o desať dní cítil sa už tak dobre, že mohol vstať z poste. Sám Priessnitz sa chválil, že o rok na to necítil už žiadneho bólu a bol cele zdravý.

Toto jeho nešťastie a šťastné vyliečenie bolo obratom v jeho živote. Chýr o jeho podivnom vyliečení sa roznesol sa po celom okolí a Priessnitza volali i do susedných obcí liečiť nedúživých ľudí.

Jeho chýr r. 1827, teda o desať rokov po jeho spadnutí s voza roznesol sa už tak široko, že neduživí ľudia začali ho vyhľadávať v Gräfenbergu, ba u neho i zostávali na kratší čas, aby sa pod jeho dozorom liečili. Prišli i intelligentnejší ľudia a roku 1829 už štyridsať chorých ľudí zdržovalo sa v Gräfenbergu, aby ich liečil Priessnitz.

Priessnitz však ešte i vtedy, keď dal radu chorým, šiel orať a siať. Medzitým jeho meno spomínalo sa už po celom svete a roku 1839 vyhľadalo jednoduchého sedliaka už 1544 osôb a medzi tými i panovnícke osoby.

Priessnitz postavil pre svojich hostov slabú chalupu z dreva, ale nestačila ani tá. Chorí sa hrnuli v takom počte, že ich Priessnitz ubytúval na povale, v maštali, v stodole. Chorí požívali úplnú slobodu, nezakazoval im nič a to svedčí o predvídanosti Priessnitza, ktorý mal hneď vyhovorku, že keď by patričný chorý nebol urobil to alebo ono, nebol by horšie, zároveň ale i on pozoroval, čo komu pomáha: či oblievanie vodou, či obkladky, či zakrúcanie do vodou namočených plachát, takto obohacujúc svoje malé známosti lekárske.

Skutočne Priessnitz učil sa len na svojich pacientoch, ktorí sa u neho dľa svojej vlastnej vôle liečili chladnou vodou a tak prišiel i na to, že v daných prípadoch je dostatočné okrúcať v chladnej vode namočenými handrami len ten úd tela, v ktorom cíti človek

bôle. Priessnitzovou zásluhou je teda, že dnes už v každej dedinke vedia o studených obkladkoch (umšlágoch), ktoré menujú i dľa jeho mena Priessnitzovými obkladkami alebo krátce len „prisnice.“

Jako sa širil chýr o Priessnitzovi, tak i vzdelaaní lekári začali sa zaujímať o vodoliečbu a mnohí osobne vyhladali Priessnitza, aby sa presvedčili o jeho zdaroch. Lekárski učenci venovali väčšiu pozornosť vodoliečbe a dnes už sotva jest choroby, proti ktorej by nám lekár krom užívania liekov nekázal obrúcať sa i studenými obkladkami.

Priessnitz roku 1838 bol už tak zámožným z vodoliečby, že pre pacientov postavil obrovskú budovu a jeho zdary pohly mnohých ku založeniu podobných ústavov, ktorých je už dnes mnoho po svete, lebo medzi nimi sú takéto ústavy prirodzenej vodoliečby postavené i so špekulácie na vačok nešťastného chorého.

Priessnitz bol veľmi šikovným liečiteľom a aj svoj kúpeľ dobre spravoval. V jeho ústave nikto nezomrel, lebo keď sa mu zdal chorý nevyliciteľným, neprijal ho do svojho ústavu a keď sa stav prijatého chorého zhoršil, postaral sa, aby patričný rýchle opustil jeho ústav. Jeho zdary boly obrovské, v čom mu pomáhalo i dobré povetrie tamojších lesov.

Priessnitz krem svojej praxi iné sa nenaučil: zostal jednoduchým sedliakom až do smrti a ani ta to nedoviedol, žeby bol vedel poznať choroby. Jeho liečba zakladala sa len na jeho prirodzených pochopoch. Netrpí ale pochybnosti, že svojou rodenou schopnosťou a prirodzeným pochopom všetko využil, aby svoj spôsob zdokonálil v prospech chorých, a tak jedným ťmahom prekliesnil cestu novému spôsobu liečenia, ktoré lekárska veda pod tlakom jeho zdarov prijala a tak jeho meno zvečnila.

Priessnitz zomrel 28. novembra r. 1851, zanechajúc milliony svojim potomkom.

BESEDNICA.

Vlasy Markine.

— Napísal: Jozef Montet. —

Jaké dlhé, jaké beľavé vlasy mala pekná malá Marienka! Tak dlhé, že sa jej dotýkaly členkov, keď ju nadišla chuť náhle spustiť si ich a rozprestreť, tak ako páv rozprestiera svoje skvúce perie. Tak beľavé, tak popolavo-beľavé, v zlatom lesku sa skvúce, že mohla závodit' s lúčami vychádzajúceho slnka, ktoré sa vkrádaly cez malé okienko do chyžky dievčata, aby poľúbily jej peknučkú tvár. Nejedon mladý dvadsaťročný ťuhaj snil o týchto utešených vlasoch a vzkrsla v ňom nepremožiteľná túžba, chcieť tie pekné jej vlasy pohladkať!

A hľa, pekná Marienka jedného pekného dňa sa vydala.

Vyvolila si Janka.

Kto je to ten Janko? Teda Ján! Čo hovoria o ňom! Znali ste ho? Nie. Poviem vám teda i jeho priezvisko, ačpráve ani tak nebudete vedieť o moc viacej. No predsa musím vám trochu predstaviť mladého manžela našej priateľkyne Marienky.

Je to hodný ťuhaj, nie o mnoho starší než ona, usmievavej tváre, jako ona, v ktorom bolo veľmi málo náklonnosti k tomu, aby život vážne ponímal. Osud požehnal ho tou schopnosťou, že veľmi šikovne vedel narábať ceruzkou. Touto svojou schopnosťou mienil dosiahnuť svojho cieľa v širokom svete. Bol človekom nadmier bezstarostným, ktorého v tomto predstihnúť môžu len takí ľudia, ktorí v svojom dvadsiatom roku práve tak bezstarostnými sú ako on.

Nuž tak z Janka a Marienky stal sa muž a manželka. Prečo? Jak hlúpa to otázka... Lebo sa milovali! Keď by však mal rozpovedať, jako sa jeden do druhého zaľúbili, snáď by zaviazol vo vypravovaní. Ba ozaj či to oni sami vedia? Neopovážil by sa na to zaveriť.

Janko, ktorý s Marienkou nakladal tak ako je to vo zvyku s dobrým kamarátom, na dľaňach nosil svoje srdce; jedného večera, keď dlhšie než obyčajne stískal jej malé rúčky, Marienka našla to srdce. Janko si ho zabudol tam a Marienka, aby Janka pre túto jeho neopatrnosť potrestala, srdce ukryla a strážila. Na môj dušu tak sa to stalo. To je všetko.

Ináč nemali ani groša. Ani on, ani ona. Rano po ich sobášii nasledujúceho dňa Janko prekural všetky svoje vačky a našiel všetkého spolu dve zlatky.

— No, s týmto ďaleko nedôjdeme, — hovoril.

Do obedu sa len voľáko vyživili. Na večeru nezostalo im iné len bozkávanie a objímanie. Toto požívali zaľúbené duše!

Na tretí deň srútil sa na Janka celý majetok. Dostal dvesto zlatých. Jeden jeho zámožný strýko, bývajuci na vidieku, poslal mu obnos ako svatobný dar...

Pretrel si oči, aby videl, či sa mu to všetko nespíva. Potom začali snuvať plány, čo robiť s peniazmi. Na zakúpenie celej Budapešte snáď len preto nepomyšľali, lebo by neboli vedeli čo s ňou robiť. Marienka zväznela najsamprv. Bolo to múdro žieňa tá Marienka.

— Daj tie peniaze len mne, — riekla svojmu manželovi. — Ja budem pokladníčkou. Musíme sporiť, musíme myslieť na budúcnosť.

Janko, skutočne s veľkou ochotou podal jej tie dve modrasté bankovky a počnúc od tohto dňa cítil sa v najväčšej istote. Niečo však predsa ho trochu znepokojovalo. Keď vyšiel na ulicu a tam vo výkladných oknách obchodov videl sa v zrkadle, začal sa cítiť ako zámožný mešťan a potľapkal sa, či nezačal už tučniť. A potom, aby trochu schudol pobeťal celé mesto hľadajúc prácu... na budúce.

Po uplynutí dvúch týždňov Marienka, malá gazdiná začala byť nespokojnou. Skoro je to neuveriteľné. Ale je tak! Jedna stovka sa minula a druhú premenila!... Či je to možné? Či niet v tom nejaké bosoráctvo? Ma-

rienka zvažovala, dlhší čas rozmýšľala a potom sa rozhodla.

— Počuj, — riekla jedného večera Jankovi, — do dnes týždňa, počítajúc od dnešného dňa, musíš si najst' zamestnanie.

— I ja to chcem. Ale prečo si tak zamyslená? Nemáme snáď už peňazí?

— Ba máme, máme; len to hovorím, aby muž nežil bez práce.

— Máš pravdu. Veď aj hľadám prácu. Len že to neide tak ľahko.

O týždeň pozdejšie Marienka, malá gazdiná, bola už veľmi vážna. Teraz sa už nevedela ďalej pretvárať. Hrozil im hlad. Jankovi neriekla nič, lebo dobre vedela, že milý jej manžel veľmi sa snaží najst' si prácu. Ona sama však so všetkých síl svojich snažila sa odoháňať biedu, ktorej ukrutnosť počínala už cítiť. Sporila do nekonečna.

Po jednom týždni takéhoto gazdovania z Marienky stala sa najmúdrejšia, ale zároveň aj najšikovnejšia gazdiná, lebo Janko, ktorý dosavád ešte vždy hľadal a hľadal prácu, nespozoroval ničoho.

Tak jedného rána, keď sa Janko práve chystal odísť z domu, Marienky sa veľmi zmocnila túžba po plači. Zostaly jej ešte dve zlatky... Dve zlatky. Práve dost na dva dni výživy... Veci chystaly sa obrátiť k najsmutnejšiemu. Predsa sa obliekla, medzi čím pravda veľmi vzdychala. Ako sa pred zrkadlom česala, spozoruje, že už nemá ani jednej ihlice do vlasov!

— Oh, jaj, — vzdychala si — zase nový výdavok!

— Vyjdúc na ulicu, vnišla ku barbierovi na rohu ulice, aby si kúpila za desať halierov ihlic do vlasov. Holič pracoval v kúte. Z beľavých vlasov robil parochňu.

— Vy, moja milá, nepotrebuje takého niečo, všakže? — riekol zdvorile ukážuc na parochňu a potom prekvapený obzeral utešené vlasy Marienkine.

— Vďaka buď Bohu, nepotrebujem! — vetila Marienka. — A to je veľkým šťastím pre mňa, lebo taká parochňa je veľmi drahá.

— Veru drahá, bude stáť tak asi dvadsať zlatých.

— Táto?

— Veru táto! Lebo vlasy, keď sú spracované v parochňu, postúpia v cene.

— Tak! ? A vlasy tak ako sú, sú tiež hodny niečo?

— To si myslím; pozrite tento chl' vlasov, stál ma desať zlatých.

— Desať zlatých? Nuž tak ja za koľko zlatých mám vlasov na hlave?

— Uvidíme!

Marienka vyňala si hrebeň z vlasov, ktoré potom jako nejaký vlnistý prúd splynuly dolu po celej jej postave.

— Tisíc striel! — zvolal barbier — veru sú to pekné vlasy!

A zatým hneď vzbudil sa v ňom kupec:

— Nuž veru tieto... Dobre zaplatené... Hodny sú asi päťdesiatku! Predáte ich?

— Dnes nie! — odpovedala Marienka a rýchle si skrútila vlasy na hlavu. — Ale snáď tieto dni. Od istého času čítim ich farehu a bolieva ma hlava.

— Veď by sme sa aj tak mohli zjednať, že vám ich neodstrihnem odrazu. Ráďte vedieť, ja ich kúpim aj po čiastkach.

— Dobre, dobre! Však uvidíme ako bude v najbližšie dni.

A Marienka trochu zamyslená šla domov. I Janko sa navrátil k raňajkám.

— Vieš — hovorila s úsmevom Marienka — čo mi barbier s rohu odporúčal práve pred chvíľou?

— Čo?

— Päťdesiat zlatých ponúkal mi za moje vlasy.

— Jaká to šialenosť.

— Nemožno vopred vedieť! Keď sa nám minú peniaze, mali by sme z nich pekný dôchodok.

Janka náhle zmocnil sa hnev a riekol, že jestli by sa niekedy opovážila niečo takého spáchať... No, čo by urobil? Nevie, ale... skutočne len v ženských modzgoch môže vzkrnúť takáto myšlienka.

Marienka na toto neodpovedala.

O dva týždne pozdejšie, keď sa Marienka práve česala, Janko, ktorý si bol čosi doma zabudnul, neočakávane vbehol do chyže.

— S Bohom, drahá moja, — riekol a pobozkal krk svojej manželky.

Potom náhle prekvapený zastal.

— Je to zvláštne, — riekol — zdá sa mi, že ti vlasy plžnu!

— Myslíš? — vetila Marienka a rýchle oboma rukama vlasy si skrútila na hlavu. — Skutočne, i ja myslím, že mi od istého času začínajú vypadávať, rednúť.

— Kup si nejakú vodu. Sú také vzrast vlasov napomáhajúce...

— Ale, nehovor!

O týždeň na to, keď sa raz Janko nahnul nad posteľou aby sa poľubkom rozlúčil s Marienkou, ktorá ešte ležala trochu, náhle zvolal:

— Moja milá, teraz je už isté, že ti vlasy plžú! Veď už sotva máš z nich niečo!

— Áno, áno, — odpovedala Marienka a vypnúť sa nepozorovane vhlbila lepšie hlavu do vankúšov. — Ustavične mi padajú. Všakže, keď nebudem mať už ani jedného, nebudeš ma viac milovať?

— Oh, ty zlá! pre túto výpoveď by si to skutočne zaslúžila... Ale buď spokojná. Jestli dnes večer budem môcť uzavreť smluvu so staviteľským majstrom, ktorý ma chce vziať za kresliča, napomôžeme vzrast tvojich vlasov, za to ti dobre stojím!

Punkt o dvanástej hodine Janko tak vtrhol do svojho bytu, že sa až steny otriasly v základoch.

— Už je! — zvolal už z ďaleka. — Smluva je hotová. Zdá sa, že predsa len šacujú na niečo moju schopnosť... budem mať sto zlatých mesačne... na závdavok dostal som polmesačný plat... pozri... koľko zlatákov!...

A natešený Janko sypal na stôl novučičké striebornáky.

Marienka dívala sa na cvendziace striebro s obdivom ako by vo vytržení.

— Svätý Bože! — vykrikla potom náhle, — a tieto flašky sú načo?

— Z týchto — odpovedal Janko — budeš si, moja milá, masť na hlavu, aby ti vlasy znova narástly. Kúpil som dvanásť flášiek tej masti z najlepšieho druhu... Pochodil som skoro všetky apatieky!

— A koľko si ztrovil na to?

— Pätnásť zlatých... predbežne!

Marienka skoro spadla so stoličky.

— No, môžem povedať vyviedol si peknú vec.

— Prečo?

— Nešťastný! Veď mne vlasy nepovypadávaly... Pozri!

A svojou malou rukou pohladila si svoju ostrihanú hlavu. A potom, keď sa jej manžel s otvorenými ústami čudoval, zrazu začala sa smiať.

Janko prichádzajúc k sebe z podivenia, náhle priskočil ku Marienke, chytil jej obe ruky a obsypal bozkami.

— To je nemožné! — riekol rozčulene.

— Prečo by bolo nemožné? — pýtala sa Marienka.

— Teda sú odstrihnuté!... Ty si si ich dala odstihnúť?

— Nuž prosím ťa... a ako že by sme boli žili celý jeden mesiac...

Janko na okamih stál nemo, nepohnute. Potom pomaly k srdcu pritisnul svoju žienku a vrele bozkával ju na čelo.

A Marienka, ktorá bez slova dala sa objímať a bozkávať, zrazu pocítila, že na jej hlavu padly dve veľké horúce slzy.

— Oh ty blázonko, — riekla teraz s úsmevom — Veďže maj rozum. Uspokoj sa. Vlasy narastú mi znova. Tie dve kvapky slz sú viac hodny, než všetky pomády na mastenie vlasov.

Prostonárodná prednáška o dorábaní a pestovaní ľanu

prednesená *Ludvikom Furedy*, uh. kráľ. odborným profesorom hospodárstva.

(Pokračovanie.)

Pozrime teraz, čo sa s touto hlboko zoranou zemou cez zimu stane. Pokryje ju sneh, tento sa na jar ztopí, a do hlboko zoranej zeme vsiakne; keď sa sneh ztopí, bývajú ešte mrazy, a vtedy hrudavý povrch zeme rozmrzne natoľko, že sa až praší; vlhkosť ide vždy hlbšie, a povrch zeme tak obschne, že človek nestupí už viac do blata.

Zkúmajme rýlom alebo motykou zem v istej hĺbke, či je nie ešte naspodku zamrznutá, jestli už odmrzla, o päť-šesť dní, keď ju slnce dobre ohrialo, začnime jarnú prácu.

Prvšie je, pôdu dokonale rovno zabrániť, aby semä všade do rovnakej hĺbky prišlo a rovno zišlo, potom aby sa vymrznuté hrudky rozprášily, a aby sa burina vybránila. V Česku, kde zväčša robený (fabričný) hnoj upotrebuje, zvykli pred započatím tejto práce na jutro jeden do poldruha metričného centa „kainitu“, alebo do ťažkej zeme jeden do dvoch metričných centov „ammoniak superfosfatu“ po roli porozsýpať a riadne zabrániť.

Tieto dva druhy hnoja sa dobrými byť dokázaly, ale obzvlášte „kainit“, lebo tento zmocňuje ľanové vlákno; kdežto dobytčí hnoj a „chilisalpeter“ ľahko zapričínia poľahnutie ľanu, preto len pod zoslabnuté rastliny upotrebené byť majú. Ak sa zem cez zimu od moc snehu pri veľmi ťažko, treba ju pred siatím znova porúchať, ale nie obyčajným, lež k tomu primeraným pluhom, z tej príčiny, aby zem s povrchu neprišla zas na spodok, — alebo jednoducho „grubberom“, ktorý podobá sa bráne a má dlhé, nožu podobné zuby. Týmto nástrojom sa môže roľa dokonale porúchať bez toho, aby sa spodná vrstva zeme vyorala. Po grubberovaní zem ešte raz dobre pobránime, tak aby ani ako lieskovec hrudka neostala, bo len v tom páde býva dobrá úroda.

Teraz nasleduje siata. — Z Ruska pochádzajúce semä, ktoré dáva dobrú úrodu, je dvojaké: Rigauské a Pernavské. Pernavské semäno je obľúbené preto, že je dosť čisté; v Belgicku ale upotrebuju výlučne len Rigauské semä, lebo toto dáva mocnejšie vlákno. Akékoľvek ale, semä najlepšie je ho rukou siať, asice vezmeme si vždy medzi štyri prsty a sejúce, prejdime zem dva razy, to jest hore-dolu jedným a tým istým šlakom, ešte zreteľnejšie, — keď z jedného kraja alebo konca začnúc na druhý kraj alebo koniec dôjdeme, vráťme sa a sejme tým istým šlakom nazad, a tak sejme po celej zemi. Tu treba dať veľký pozor, aby siata všade rovnako husté bolo, čomu k vôli po mnohých krajoch aj mašinami sejú. Hlavná vec je, aby sme na jedno katastrálne jutro zeme menej ako 90 kilogrammov to jest 120 litrov nezasiati; lebo ak je siata riedko, narastie hrubé steblo, a najhoršie je pri tom to, že sa ľan na vrchu rozrastie, na každom výhonku dostane hlávku, následkom toho rastlinu ku zemi ztiahne a tak bezcennou urobí. Po rozosiati treba semä zabrániť, lepšie je ale zavalkovať. — Po Česku rozosiati ľan tak dlho silne valkujú, kým noha do zeme viaznuť neprestane. Toto, čtení poslucháči, sú nám nepochopiteľné veci, predsa ale ja som sa osobne presvedčil o najkrajšom výsledku. S valkovaním je to docielené, že semäno skôr pukne, a korene tiež o mnoho ľahšie na dol ženú, nie sú nútené rozvetveno po stranách živnosť hľadať a dostanú sa prv na spodok do dobrej zaoranej zeme, čo rastlina neomylnne potrebuje. Pri siati sa má aj na to dbať, aby semä rovno hlboko do zeme prišlo, lebo ľan len tak odrazu dozre, a steblá rovnú hrúbku dostanú. Toto je preto veľmi vážne, lebo len rovnej hrúbky ľan

sa dá dobre vymočiť, na čo fabrikanti, — ktorým je čas peniaz, — veľkú váhu kladú.

Z mojich rečí vysvitá, že pestovanie lanu je s veľkým výkavkom spojené, a preto môžete sa ma opýtať: či sa aj vyplatí? Na to odpovedám: po prvé, keď do zeme takto vyriadenej po lane obilie zasejeme, môžeme sa úfať tej najhojnejšej úrode, a po druhé lan takto siaty dá lepšiu úrodu, ako po starosvetsky siaty lan. Presvedčia nás o tom nasledovné čísla. Na jednom katastrálnom jutre takto vyriadenej zeme urodí sa i 25 do 30, povedzme ale len 25 metrických centov lanu; keď ho vymočíme a vytremo ostane z neho najviac 18 percentov to jest $4\frac{1}{2}$ metrického centa, rátaťme cent po 40 zl., to je 180 zl., berme ale metrický cent len po 35 zl., už i to urobí 140 zl. Myslím, že za takúto cenu hodno lan siať, no a rátať som metrický cent len po 35 zl., čo je už veľmi lacno, lebo v Belgicku kde pestovanie lanu prekvitá a kde sa tomu veľmi rozumejú, zaplatia nie 35 ale i do 250 zl. za jeden metrický cent čistého ešte nečesaného lanu.

Vidíme ďalej, ako treba zidený lan riadiť. Ak je zem, kde lan zide a prvé listy púšťa, popukaná, máme ju ľahkým valcom nvalkať a vyrovnáť. Keď lan už dosiahol výšku 20 centimetrov, začneme ho hneď plieť, — s týmto nesmieme odkladať, aby sme ho neskoršie veľmi nepošliapali. Pleť treba rukou, v suchý čas a po uschnutí rosy, aby sme s burinou i lan nevypleli. Prácu túto najlepšie a najlacnejšie dievčatá a deti vykonávajú. V Belgicku pri tejto príležitosti ešte aj inú prácu konajú, tam totižto pri pleťi pomedzi lan bádajú a krížom-krážom na spôsob saku kladú suché tenké prútky, ako by šibeničky, pomedzi ktoré potom lan vyrastá, a tým sa poľahnutie lanu prekaží, aj rastenie napomáha. Vysvetlime si to ešte zreteľnejšie. Pobodajú sa tedy do zeme asi päťdesiat centimetrov vysoké kolčeky s ráštepkami (vilkami) v dialke na päťdesiat centimetrov jeden od druhého a na tieto pobodané paličky (ráštepky) poprepladajú sa suché tenké prútky, ale na každý pád tak riedko, aby snečné lúče mali voľný prístup k lanu. Takto docielime hojne a dobrého lanu. Ďalej už lan až do zretia opatery nepotrebuje.

Teraz je už najvážnejšia úloha: poznať kedy je lan dozretý. Predovšetkým vyzdvihujem, že poľahnutý lan, aby bojsa na roli nezahnil, treba hneď po odkvitnutí vytrhať, ale nie prv, lebo pred odkvitnutím nemá žiadneho vlákna. Jestli ale pekne rovno stojí, vtedy s trhaním lanu čakajme, kým tak nedozre, že i dobré vlákno i dobré semä dá, — dajme ale pozor aby neprezrel. A preto trhajme lan vtedy, keď hlávky ožlkly, keď spodok stebľa zo zelenej do žltej farvy prechodí a od polovice stebľa dolné listky pršia. Trhať smieme len keď je rosa už obschutá, — hrsti kladme krížom jednu na druhú po hrbkach a nechajme lan takto poukladný za štyridvadsať hodín — nie dlhšie. Potom postavajme ho hore hlávkou do nepoviazaných snopkov, týmto získame to, že lan pekne uschne, ožlkne a slnce ho tak neopáli, ako keď by sme ho po zemi len jednoducho dorozprestierali,

ako aj to docielime, že semä v hlávkach celkom dozre a bude už v budúcom roku síce na siať. Tento spôsob práce, ktorý „kaplnkárstvom“ zovieme, v cudzozemsku už všade prijali, ba po mnohých krajoch je vo zvyku pomedzi rozostavené snopky drôt popretahovať, aby ich veter neporúcal. Lan má takto porozostavovaný ostat kýmkoľvek hlávky nedozrú; potom ho poberieme a do humna poskladáme, kde ho začneme rafať. V cudzozemsku upotrebuju na rafať aj rozličné stroje, ale ja tu spomeniem len ten najjednoduchší a najlacnejší, naše obyčajné, vám všetkým dobre známo rafalo, ktoré má mať pätnásť, ale nie hranatých, lež okrúhlych zubov. Keď lan orafeme, odložíme hlávky na čisté suché miesto v humne, alebo na taký pôjd, kam maštalný výpar a dym nedôjde a nechajme ich tam dotiať, kým celkom neuschnú; vymlátiť môžeme ich už i len v zime, ak ale mienime semä upotrebiť na siať, lepšie bude hlávky len na jar — pred samým siatím — vymlátiť.

(Dokončenie nasleduje.)

HOSPODÁRSTVO.

Povinnosti včelára v októbri a novembri.

Jestli sú v októbri ešte pekné, teplé dni, usilovné včely vyhľadávajú zeliny v kvete, aby pozostatky medu a medového prachu sossieraly.

Medochudé rodiny načim krmiť, ale len zakrytými pláštami, lebo tekúci med sú nie vstave už zakryť, a to by mohlo zapríčiniť aj červienku. Keď by ale predsa bolo potrebné dať včelám tekutú strovu, nech sa to stane večer, a to väčšiu dávku, aby včely často neboly znepokojované, čo na ne škodlive účinkuje.

Slabé roje v októbri ešte možno spojovať. Od zbojstva sa už nenie čo báť, lebo včely pokojne celý deň v úle čupia, iba tak kolo poludnia — jestli je slnko a teplo — vyletujú.

Prázdne komory úlov teraz už na každý pád treba vypchať mocho, zrebami, papierom atď. a tak nechať až do mája.

Kláty treba dôkladne poobzerať. To je zlý znak, keď sú v úle ešte trúdy; to je znak toho, že tomu úlu niečo chybuje. Obzrime jakú má matku. Jestli matka nenie zdravá, treba ju zameniť inou. Je-li matka mrzák, zameníme ju zdravou.

Tento mesiac navštevuje včely jeden nepriateľ, to je: smrtohlav (Acherontia Atropos, halálfejü pille) tento vôjde do úla a mnoho medu stroví. Aby sme sa ho chrániť mohli, zúžme letáč, alebo také drôtové sitko upotrebuje, cez ktoré sa včely pretisnú, ale tento motýľ nie. Alebo postavme jeden sud, ktorému sme jedno dno vybrali, do včelína, zapálime doňho sviečku a motýľ hľadajúce svetlo, vletí do suda, kde ich potom mnoho zabíť môžeme. Konečne tento mesiac každý dobrý včelár opatrí včely na zimu.

Ponevác v októbri sa majú včely na zimu za-

opatrit, neškodí v teplé dni preskúmať úly, a kde ešte čo potrebného urobiť treba, to nezameškať.

Letáče sa musejú súžiť už neomylné. K tomu cieľu potrebujeme plošky z dreva a z plechu. Toto slúži aj k tomu, aby sa myši do úlov nedostali.

Ponevác v novembri už vzduch značne chladne, predsa ale aj snečné dni sú, vtedy okolo poludnia klopaním na úl, alebo dýchnutím do úlu cez letáč máme včely vyvabiť, aby vyletely a sa prečistily. Novembrové vyletovanie prekazí červienku.

Niektorí včelári aj pomedzi úly so všetkých strán napchajú slamy, mochu atď. To nenie veľmi prospešné, lebo do tohoto steliva sa veľmi radi myši zafažú a celú zimu včely znepokojujú. Keď sú úly z hrubých dosák, alebo z duplovaných doštičiek robené, medzery pilinami vypchané, a keď sú v úle prázdne komory vypchané, zbytočné je, ba daromné i škodlivé pomedzi a okolo úlov slamu a iné napehávať.

Pred zimošnou, studenou chujavicou máme úly tak chrániť, že v prúčelí včelína rohožovú alebo z dosák spravenú záclonu upotrebujeme, ktorú v teplejšie novembrové a potom včas jarné dni ľahko a bez hluku odstrániť môžeme.

Vyzvanie

ku gazdovskému obecnstvu oravskej, liptovskej, spišskej a šarišskej stolice.

Uh. kráľ. ministerstvo orby pod č. 65063 vydaným a na fôispána spišskej stolice upraveným prípisom už uzavrelo, že s prispáním spišskej stolice a mesta Spišské Vlahy (Szepes-Olaszi), a so svojej strany nabídnutou 10.000 zlatovou podporou na hlavnej čiare košicko-oderbergskej železničnej dráhy v meste Spišské Vlahy postaví jeden lan zamieňajúci a spracúvajúci ústav. Tým cieľom predpráce sa už započaly a ku stavbe fabriky prikrčiť ešte behom tohto roku je uzavreto. S druhej strany ale referent výroby ľanu Ludvik Fűredy, uh. kráľ. odborný hospodársky profesor (jehož bydliskom nateraz je ešte Lipt. Sv. Mikuláš, od 1. novembra bež. roku ale uh. kr. hospodárska škola v Košiciach) tiež uh. kráľ. ministerstvom orby pod č. 49613/IV/3 vydaným nariadením je poverený spísaním všetkých tých poľných hospodárov stolíc oravskej, liptovskej, spišskej a šarišskej, ktorí budúceho roku chcú pre cieľe horspomenutej fabriky pestovať kostrnový lan; lebo tým cieľom potom rovno z Ruska objedná sa väčšie množstvo semena, ktoré metr. cent po 10—15 zl. pripadne so vzatím do ohľadu okolností ešte i lacnejšie, za výhodnú cenu rozdá sa ľan pestovať chcejúcim. O toto semeno hlásif sa možno i u nižepodpísaným požiadaných administratívnych výboroch a hospodárskych spolkoch spomenutých štyroch stolíc, ale možno sa hlásif o tože semeno i u níže

podpísaného. Hlásif sa treba do 15. októbra bež. roku. Prosím teda mojich ctených spoluhospodárov, aby sa vo svojom vlastnom záujme hlásili o to semeno čím skôr a čím početnejšie!

Lipt. Sv. Mikuláš, 25. sept. 1899.

S vlasteneckou úctou

Ludvik Fűredy, vl. r.

uh. kráľ. hospodársky odborný profesor.

Kráľ v Budapešti. Jeho veličenstvo kráľ rano dňa 15. t. m. príde na dlhší pobyt do Budapešti. Predpoludním o 11. hod. v deň svojho príchodu jeho veličenstvu príde k vysväteniu nového chrámu budapeštianskych karmelitov.

Ludvik Jekelfalussy zomrel. Ludvik Jekelfalussy, pens. sekretár ministerstva vnútra, 48-íckí dôstojník, organisátor hlavnomestskej polície a krajinskej žandarmerie zomrel dňa 9. t. m. v 72 roku svojho života v Budapešti. Jekelfalussy začal svoju dráhu jako teolog ale v dobe boja za slobodu vzal šabľu do ruky a viac krát sa vyznačil v bojoch. Po boji za slobodu keď sa vyslobodil z väzenia vstúpil na právnickú dráhu a potom vstúpil do služby boršodskej stolice. Bol mešťanostom Miškoveca, r. 1865. bol zvolený za vyslanca a po zavedení ústavnej éry stal sa sekretárom ministerstva výučby, odkiaľ bol povolaný za sekretára do ministerstva vnútra. Za jeho zásluhy okolo zorganizovania hlavnomestskej polície a krajinskej žandarmerie jeho veličenstvo vyznačil Jakelfalussyho krížami rádu sv. Štefana, Leopolda a železnej koruny.

Najmladší vnuk jeho veličenstva. Arcikňažna Maria Valeria manželka arcikn. Franca Salvatora dňa 9. t. m. porodila zdravého chlapca vo Walsee. Matka a novorodzeniatko cítia sa dobre. Arcikňažna Maria Valeria má teraz päť detí: troch chlapcov a dve dievčence. Vy-dala sa r. 1890. Blažený starý otec jeho veličenstvo kráľ odcestuje do Walsee ku krstu svojho najmladšieho vnuka.

Socha Ludvika Kossutha. Pamiatku veľkého muža vďačné obyvateľstvo Uhorska zvečňuje sochami. V Miškoveci už postavili peknú sochu Kossutha a podobným spôsobom zvečnili pamiatku otca vlasti v Čongráde. Vďačné obyvateľstvo mesta Čongrád postavilo Ludvikovi Kossuthovi peknú sochu, ktorú tieto dni slávnostne odhalili. — Nebude dlho trvať a pamiatka Ludvika Kossutha bude zvečnená v mnohých mestach Uhorska.

V Prešporku počas poslednej povodne stálo vo vode 91 domov a v týchto 532 chýž, 304 kuchýň, 27 komôr a 44 obchodných miestností, ktoré v prenájme malo 349 ľudí. V t. zv. Elysiume voda zaplavila 21 domov, z ktorých 14 je tak porúchano, že ich musia sboriť.

Ovdovelá arcikňažna Štefania sa vydáva. Viedeňské časopisy prinášajú ten ešte nezaručený ale ani nedementovaný chýr, že vdova po korunnom princovi Rudolfovi arcikňažna Štefania složí vdovský závoj a onedlho sa vydá za uhorského magnáta grófa Eleméra Lónyay-ho cis. a kráľ. kamaráša, ktorý bol sekretárom pri rakúsko-uhorskom veľvyslanectve v Ríme. Časopisy hovoria, že jeho veličenstvo kráľ k sňatku Štefanie už aj prívolid a dá jej apanážu ročitých 100.000 zlatých, ale so svadbou musí počkať, pokým sa nevydá jej dcérka arcikňažna Alžbeta, ktorá sa vraj už onedlho zaslúbi s würtemberským kniežatom Robertom. Štefania potom sa zriekne svojich práv a titulov a stúpi pred oltár s uhorským magnátom. Ku sňatku prívolid vraj už aj otec arcikňažny, belgický kráľ a dá svojej dcére jeden million vena. Gróf Elemér Lónyay vzdal sa už prvšie diplomatickej dráhy a utiahol sa na svoj majetok v beregskej stolici, v obci Olaszi, kde svoj kaštieľ zariďuje pre svoju mladuchu.

Pamiatka Priessnitzu. V meste Gräfenbergu dňa 4. t. m. svätili storočnú pamiatku narodením Vincenta Priessnitzu, hlásateľa liečenia studenou vodou, po ktorého mene na mnohých miestach studené obkladky (umšlágy) nazývajú i „prisnicami.“ Po smútočných službách Božích ovenčili Priessnitzovu sochu a večer bola veľiká hostina v rodisku Priessnitzovom.

Hlavný župan a stoličný notár. Z Lipt. Sv. Mikuláša oznamujú: Medzi županom liptovskej stolice Ludvikom Kürthy a druhým stoličným vicenotárom Móricom Palugyaym vznikla rytierska záležitosť. Notár Palugyay totiž na bankete, odbývanom 2. t. m. tak sa vyslovil, že on nebude členom takého spolku, ktorého predsedom je fčišpán Kürthy. Fčišpán za to Palugyayho vyzval na súboj, ale dotiaľ, pokým Palugyay nevzdá sa úradu, nemôže ísť s ním Kürthy na súboj. Palugyayho prívrženci odporujú tejto požiadavke a teraz radia a kapacitujú sa už od štyroch dní. Na oboch stranách s veľkým napnutím očakávajú výsledok čestnej záležitosti. Kürthymu pripravili členovia kassína milé ovácie z vplyvu tejto záležitosti. Jako nám novšie z Mikuláša píšú, záležitosť medzi Kürthym a Palugyaym povstala z nerozumenia a stránky vyrovnaly sa priateľskou cestou.

Spálené staré bankovky. Jako známo, obšúchané a poškodené bankovky stále vyfahujú z obehu a zamieňajú ich novými. Vytiahnuté z obehu peniaze potom spália za prísneho dozoru, aby sa niekomu „nepozdaly“ hoc sú i obšúchané. Tieto dni vo Viedni spálili razom takých bankoviek v hodnote 21 millionov 560 zlatých. Bol medzi nimi: 7000 kusov tisícok, 83.000 stovák a 625.000 kusov desiatok.

Obrovský organ Vo dvorane Syndei v Londýne postavili tieto dni obrovský organ. Stál 300 tisíc mariek a pracovali na ňom tri roky. Má 5 klaviatúr, 144 registrov, do 9000 píšťal, medzi ktorými najväčšia má 64 stôp. Organ zaujíma 85+20 stopový štvorhran a jeho mechy ťahá motor o 8 koňských silách.

Z úradu vyzdvihnutý professor. Mnoho šumu narobilo v hlavnom meste, že proti Ottovi Varga, professorovi na hlav. gymnásiume II ho okresu, zaviedli disciplinárne vyšetrovanie a minister výučby vyzdvihnul ho dočasne z úradu, pokým sa vyšetrovanie neskončí. Otto Varga totiž upodozrievaný je, že počas prednášania histórie v škole urazil Habsburgovcov. Výsledok vyšetrovania očakávajú tak v politických ako i učebárskych kruhoch s veľkou napnutosťou. Bývalí žiaci Vargovi zaviedli veľký pohyb v prospech svojho upodozrievaného a istými professormi prenasledovaného učbára. Veľká deputácia bola už u ministra Vlasicca a podala mu memorandum v záujme Ottu Varga. V snehovni vyslanec Pichler interpelloval v tejto trápnej záležitosti.

Nové kamennouhelné bane. Len nedávno spomenuli sme, že v turčianskej stolici v chotáre mesta Turč. Sv. Martina objavily vrstvy dobrého kamenného uhlia a že jest výhľad, že tam budú môcť otvoriť kamennouhelnú baňu. Podobný chýr došiel teraz z Oravy. V severnej Orave totiž už dávnejšie chcely jednotlivé účastinárske spoločnosti otvoriť bane na kamenné uhlie, ale teraz keď už aj železnica chodí oravskou dolinou, oravské panstvo na viac miestach dalo vítať a vyslaná komisia tvrdí, že na celom vidieku je mnoho kamenného uhlia. Jedna belgická účastinárska spoločnosť už i vzala kopanie uhlia do prenájmu a teraz stavia byty pre úradníkov a baníkov. — Nuž veru to bude dobrá pomoc pre chudobné stolice.

Zaľúbený murín. Že i muríni vedia, čo je láska a že zaľúbený murín práve tak unesie svoju krásku ako európsky švihák, dokázal teraz jeden murín v Budapešti. V hlavnomestskom zverinci ukazujú jednu tlupu černochoch, medzi ktorými Almas Achmed a Mastara Abdala boli najpeknejším párom. 40ročný Achmed a 25ročná žena Abdala zaľúbili sa jeden du druhého a nechtiac sa ukazovať ľuďom, posväzovali svoje batôžky a ušli. Policia ich hľadá, lebo sobrali všeliaké im nepatriace veci v hodnote 50 zlatých.

V stájkach prehral život. Jeden šhajfiar v hlavnom meste istý Jozef Molnár stavil sa s jedným priateľom, že za štvrt hodinu vypije jeden liter rumu. Molnár skutočne vypil liter rumu, ale sotva prehltol posledný glg, klesnul na zem a zomrel.

Odhalený sudcovský omyl. Nemecké časopisy sdeľujú, že v Dortmunde jedna ženská oznámila súdu, že jej manžel r. 1890. spáchal vraždu na jednom baníkov. Vtedy keď zločin spáchaný bol, súd jedného robotníka istého Nichalského odsúdil jako vraha a síce na smrť. Robotníka popravili ačkoľvek po celý čas pravoty rozhodne tajil, že by on bol spáchal zločin, ba tajil i bezprostredne pred popravou. No, neuverili mu to. Nichalského obesili a jako teraz vysvitá, pravdepodobne nevinne. Štátne zastupiteľstvo zaviedlo rozsiahle vyšetrovanie, či ťažká obžaloba manželky skutočne zodpovedá pravde.

Úrodný vinič. Nejedem vinár by sa potešil takému viniču, jaký má Anton Novák učiteľ v dalmátskej obci Komise. Osemročný viničný ker učiteľa toho roku urodil nie mnej než 955 veľkých strapečov hrozna. Vinič tabá sa po múre učiteľského príbytku.

V čluku z Ameriky do Europy. Kapitán Blackburn vydal sa pred dvoma mesiacmi v čluku na morskú cestu z mesta severoamerických štátov Gloucestra, do anglického prístavného mesta podobného mena. Plavba trvala 60 dní a smelý kapitán priplával v čluku do Europy bez všetkej nehody.

KU OBRÁZKU.

Pohľad na Carihrad.

Carihrad, Konštantinopol, tur. Stambul utešené hlavné mesto tureckej ríše so sídlom sultánovým založeno bolo cisárom Konštantínom I, od ktorého obdržalo i svoje meno, jako druhé hlavné mesto rímskej ríše. Po rozdelení ríše stal sa Carihrad sídelným mestom Byzantského cisárstva a ním zostal až do jeho pádu r. 1453, kedy sa z rúk kresťanských dostal do moci tureckej. Turci z početných kresťanských kostolov porobili svoje mešity a tak i veľkolepý chrám sv. Žofie, vystavený cisárom Justinianom po dobytí sultán Mahomed II. prerobil v tureckú mešitu. Carihrad bol okrášľovaný všetkými svojimi pánovníkmi a tak jeho zvláštnosti nemajú páru na celom svete. Polohu má tiež utešenú. Vypína sa u južného vechodu do Bosporu na trihranom výbežku vrchu medzi Zlatým rohom a morom Marmorským. Mesto má v objeme dve míle a vyše 1. milióna obyvateľov. Z budov vyniká serail sultánov s 10.000 obyvateľmi, pevnosť o 7 vežach, spomenutý chrám Žofie a iné mešity, ktorých je tam 344.

Náš obrázok predstavuje Carihrad za súmraku s mostom zvaným Valide.

Cena potravných článkov.

Budapešť, 12. októbra.

V budapeštianských tržniciach predávaly sa podrobne nasledovné potravné články za tieto priemerné ceny:

Mäso: *Hovädzina* predok 70, zadok 80, polievková

74, jazyk 74, obličky, ľadviny 95, čistené 190 krov za 1 klg. — *Baranina:* predok 42, zadok 46 krov za 1 klg. — *Telacina:* 70, lopatka 78, stehno 90 krov za 1 klg. — *Bravčovina:* 64, stehno a lopatka 72 krov za 1 klg. — *Šunka:* pražská 100, surová 70 krov za 1 klgr.

Masť: Sviňská 58 krov, loj 56 krov, slanina ku roztopeniu 58 krov a husacia masť 120 krov za jeden kilogramm.

Drúbež: Za jedno kura 65, sliepku 90, kohúta 90 krov. Za jednu tučenú kačku 120, za tučenú hus 300 krov. — *Očistená drúbež:* kura 60, sliepka 90, kapuň 100 krov, hus 200 (za jeden klgr. — krov), morka za kus 220 krov, a kačka za kus 100 krov.

Vajcia: Ku vareniu väčšie 35 kusov za 1 zl., menšie 8 kusov za 22 krov, ku čaju 3 kusy za 12 krov.

Ryby: Kapor 65, sumec 75, štika 60, zubáč 250, jesater 200, okuň — krov. Raky: kus za 14 krov.

Rozličnosti: Maslo gazdovské 95, ku čaju 120 krov za 1 klgr. Tvaroh 20 krov za kilo. — Smotana 28 krov za liter. — Pár holubov 30 krov, divá hus 60, divá kačka 65, jarabica 60 krov za kus. — Zajac za kus 1 zl. 20 krov. — 1 klgr. divej svine 40 krov, stehno srny 340 krov. — Zemiaky nové 4 kr. za klgr.

Múka: Pšeničná múka predávala sa za tieto priemerné ceny:

číslo:	0	1	2	3	4	5
zlat.	14.50	13.90	13.30	12.70	12.30	11.80
číslo:	6	7	7½	8		
zlat.	11.00	9.80	8.00	6.20		

Pšeničné otruby drobné po zl. 4.40, hrubé po 4.30.

Zeleniny: *Zemiaky* ružiaký zl. 1.60—2.00, žlté zl. 2.20—2.30, rožky zl. 4.00—5.00, biele zl. 1.30—1.50 za metr. cent *Kapusta* (v hlávkach) za kus 12 krov. — *Cibuľa* zl. 2.00—4.00 m. c. *Zeler* 100 kusov zl. 40—50.

Strova: *Hrach* nový 8 kr., čistený starý 6—14 krov za liter. *Sošovica:* domáca 7—9 za klgr. *Riža* 10 krov za kilo.

Chlieb: miestny od pekára biely 13—18 krov, čierny 11—14 krov za kilogrammu.

Budapeštianska bursa s úradným značením cien dňa 13. októbra.

Obilie	Jakosť dla hekt.	Za 100 kilogr		Cenné papiere	Peniaze	Tovar	Cenné papiere	Peniaze	Tovar
		od	do						
Pšenica banátska	75-81	8.10	8.60	Štátny dlh.			Prvá uhor. poisť. spol.	3150.-	3200.-
" peštianska	75-81	8.05	8.60	Uhorská zlatá renta 4%	115.50	116.00	Pešť. uh. kupec. b.	1380.-	1385.-
" stolnocelebradská	75-81	8.10	8.65	" korunová renta 4%	93.80	94.20	Pešť. prvá vlast. sporiteľňa	8175.-	8225.-
Raž (žito)	70-72	6.40	6.65	Uhorské regálové úpisý 4½%	98.20	99.20	Šalgó-tarjánska baňa na uhlie	314.00	315.00
Jačmeň na krm	60-62	6.00	6.20	" premiové úpisý	161.25	162.25	Záložné listy.		
" na pátku	62-64	5.70	5.90	Uhorská tissko-segedínska po- žička 4%	137.50	138.50	Uhorského pozem. úverkového ústavu 4%	94.70	95.70
" na várku	64-66	6.60	7.00	Uhorská žel. požíčka 4½% v zl.	119.75	120.75	Uhorského úver. záložného ústavu 4½%	100.00	101.00
Ovos	39-41	5.35	5.40	vyvážkové úpisý 4%	92.50	93.50	Uh. úver. ústavu s prémieou 4%	118.75	119.75
Kukurica	—	5.05	5.25	Spoločná požíčka v bež. penia- zoch 4½%	98.00	98.50	Peniaze.		
" žoso	—	4.80	5.10	Žreby.			Cisársky dukát	5.70	5.75
Bepica	—	11.30	11.80	Spolku „Jó sziv“	3.50	3.90	Dvadsat-frankovník	9.57	9.67
Datelinové semä, luc.	—	44.-	52.-	Uhorského „Červeneho kríža“	9.00	9.50	Nemecká ríšska marka	59.00	59.10
" červené	—	52.-	56.-	Rakúskeho	19.75	20.25	Striebro	—	—
Svinčtá masť paňanská	—	49.00	49.50	Bazilika	6.30	6.80			
" vídiecka	—	—	—						

Platný od 1. októbra 1899.		Vozný železničný poriadok.				Platný od 1. októbra 1899.					
Párkány-Nána—Léva. Léva—Garam-Berzencze.						Garam-Berzencze—Léva. Léva—Párkány-Nána.					
Stanice.	triedy	osobný vlak I—III.	miešan. vlak I—III.	osobný vlak I—III.	miešan. vlak I—III.	Stanice.	triedy	miešan. vlak I—III.	miešan. vlak I—III.	osobný vlak I—III.	miešan. vlak I—III.
Párkány-Nána	ind.	5:35	9:05	4:08	—	Garam-Berzencze	ind.	—	4:25	—	12:30
Kőhid-Gyarmath	»	5:52	9:22	4:25	—	Jálma	»	—	4:33	—	12:38
Kéménd	»	6:07	9:37	4:40	—	Saskó-Váralja	»	—	4:44	—	12:49
Bény	»	6:19	9:49	4:52	—	Garam-Szt.-Kereszt	»	—	5:01	—	1:06
Csata	érk.	6:31	10:01	5:05	—	Geletnek-Szklenó (Sz.-für.)	»	—	5:24	—	1:26
Oroszka	ind.	6:47	10:27	5:29	—	Szénásfalu-Vihnye (V.-für.)	»	—	5:35	—	1:34
Garam-Damásd	»	6:57	10:37	5:39	—	Zsarnóca	»	—	6:02	—	2:00
Zeliz	»	7:09	10:50	5:52	—	Zsarnóca-Fürészmalom	»	—	*6:07	—	*2:05
Nagy-Salló	»	7:36	11:18	6:20	—	Garamrév	»	—	*6:14	—	*2:12
Aisó-Várad	»	7:53	11:35	6:37	—	Rudnó	»	—	6:30	—	2:28
Léva	érk.	8:10	11:52	6:54	—	Ujbánya	»	—	6:45	—	2:40
Nagy-Kosmály	ind.	8:20	—	—	7:14	Garam-Szt.-Benedek	»	—	7:16	—	3:11
Kovácsi	»	8:38	—	—	7:38	Kovácsi	»	—	7:27	—	3:22
Garam-Szt.-Benedek	»	8:46	—	—	7:48	Nagy-Kosmály	»	—	7:38	—	3:36
Ujbánya	»	9:04	—	—	8:19	Léva	érk.	—	7:55	—	3:53
Rudnó	»	9:25	—	—	8:57	Léva	ind.	5:05	—	9:45	4:25
Garamrév	»	9:30	—	—	9:08	Alsó-Várad	»	5:23	—	10:03	4:50
Zsarnóca-Fürészmalom	»	*9:41	—	—	*9:20	Nagy-Salló	»	5:46	—	10:26	5:17
Zsarnóca	»	*9:47	—	—	9:29	Zeliz	»	6:08	—	10:49	5:51
Szénásfalu-Vihnye (V.-für.)	»	10:00	—	—	9:54	Garam-Damásd	»	6:20	—	11:01	6:04
Geletnek-Szklenó (Sz.-für.)	»	10:13	—	—	10:12	Oroszka	»	6:31	—	11:11	6:23
Garam-Szt.-Kereszt	»	10:19	—	—	10:33	Csata	»	6:38	—	11:18	6:32
Saskó-Váralja	»	10:37	—	—	11:08	Bény	»	7:09	—	11:36	7:03
Jálma	»	*10:44	—	—	11:18	Kéménd	»	7:20	—	11:47	7:17
Garam-Berzencze	érk.	10:53	—	—	11:29	Kőhid-Gyarmath	»	7:33	—	12:00	7:33
		11:00	—	—	11:37	Párkány-Nána	érk.	7:49	—	12:17	7:52
Tót-Megyer—N.-Bélicz. N.-Bélicz—Privigye-Bajmócz						Privigye-Bajmócz—N.-Bélicz. N.-Bélicz—Tót-Megyer.					
Stanice.	triedy	osobný vlak I—III.	osobný vlak I—III.	osobný vlak I—III.	osobný vlak I—III.	Stanice.	triedy	osobný vlak I—III.	miešan. vlak I—III.	osobný vlak I—III.	osobný vlak I—III.
Tót-Megyer	ind.	4:15	11:55	4:10	7:20	Privigye-Bajmócz	ind.	3:50	11:3	—	4:55
Annamajor	»	*4:26	*12:06	*4:21	*7:31	Koós	»	4:02	11:19	—	5:07
Nagy-Surány	érk.	4:37	12:17	4:32	7:42	Nyitra-Novák	»	4:11	12:06	—	5:19
Ondrohó	ind.	*4:56	12:39	*4:48	8:02	Nemes-Kosztolány	»	4:23	12:29	—	5:34
Komjáth	»	5:08	12:51	5:00	8:14	Nyitraszeg	»	4:40	12:44	—	5:45
Nagy-Kér 6. sz. órh.	»	*5:22	*1:05	*5:14	*8:28	Oszlány	»	4:48	12:55	—	5:53
Ivánka	»	5:40	1:23	5:33	8:47	Nagy-Ugrócz	»	4:59	1:18	—	6:05
Nyitra	érk.	5:57	1:40	5:50	9:04	Simony	»	5:06	1:27	—	6:12
Kajsza 10. sz. órh.	ind.	6:02	1:45	5:55	—	Nagy-Bélicz	érk.	5:15	1:38	—	6:21
Üzbégh	érk.	6:13	*1:56	6:06	—	Nagy-Bélicz	ind.	5:20	—	1:53	6:36
Vicsap-Apáti	ind.	6:22	2:05	6:15	—	Kis-Bélicz	»	*5:24	—	*1:57	*6:40
Szomorfalu	»	*6:41	*2:25	*6:34	—	Nyitra-Zsambokrét	»	5:33	—	2:06	6:49
Nyitra-Ludány	»	6:51	2:35	6:44	—	Chynorán 15. sz. órh.	»	5:40	—	*2:12	*6:55
Nagy-Tapolcsány	»	7:13	3:02	7:07	—	Bossány	»	5:9	—	2:22	7:04
Bossány	»	7:37	3:25	7:30	—	Nagy-Tapolcsány	»	6:12	—	2:44	7:27
Chynorán 15. sz. órh.	»	7:54	3:42	7:47	—	Nyitra-Ludány	»	6:30	—	3:07	7:46
Nyitra-Zsambokrét	»	8:04	3:51	7:57	—	Szomorfalu	»	6:53	—	3:33	8:09
Kis-Bélicz	»	8:11	3:58	8:04	—	Vicsap-Apáti	»	*6:59	—	*3:40	*8:15
Nagy-Bélicz	érk.	*8:20	*4:07	*8:13	—	Üzbégh	érk.	7:18	—	4:00	8:34
Nagy-Bélicz	ind.	8:24	4:11	8:17	—	Kajsza 10. sz. órh.	ind.	*7:28	—	*4:19	*8:44
Simony	»	8:34	4:25	8:22	—	Nyitra	érk.	7:39	osobný vlak	4:30	8:55
Nagy-Ugrócz	»	8:45	4:39	8:33	—	Ivánka	ind.	7:44	1:49	5:1	9:05
Oszlány	»	8:55	4:53	8:41	—	Nagy-Kér 6. sz. órh.	»	8:02	2:07	5:32	9:23
Nyitraszeg	»	9:06	5:08	8:52	—	Komjáth	»	*8:17	*2:22	*5:47	*9:38
Nemes-Kosztolány	»	9:15	5:20	9:01	—	Ondrohó	»	8:32	2:37	6:02	9:53
Nyitra-Novák	»	9:32	5:43	9:17	—	Nagy-Surány	érk.	*8:41	2:47	*6:11	10:03
Koós	»	9:45	6:01	9:30	—	Annamajor	ind.	8:52	2:58	6:22	10:14
Privigye-Bajmócz	érk.	9:58	6:17	9:43	—	Tót-Megyer	érk.	*9:12	*3:18	*6:45	10:34
		10:10	6:32	9:55	—			9:22	3:28	6:56	10:44
Garam-Berzencze—Selmezbánya.						Selmezbánya—Garam-Berzencze.					
Stanice.	triedy	nák. os. vlak I—III.	osobný vlak I—III.	miešan. vlak I—III.		Stanice.	triedy	nák. os. vlak I—III.	miešan. vlak I—III.	osobný vlak I—III.	
Garam-Berzencze	ind.	6:43	12:22	5:25		Selmezbánya	ind.	4:50	9:25	2:55	
Kecskés 3. sz. órh.	»	*7:09	*12:43	*5:49		Bélabánya	»	5:24	9:59	3:28	
Bélabánya	»	8:00	1:27	6:38		Kecskés 3. sz. órh.	»	*5:55	*10:30	*3:59	
Selmezbánya	érk.	8:52	2:03	7:28		Garam-Berzencze	érk.	6:15	10:50	4:19	

* Podmienečne vlak zastane.

Hrubé čísla značia nočné hodiny.

Tlačou cis. a král. dvornej knihtlačiarne Viktora Hornyánszkeho v Budapešti.